

Аўтары:

С. А. Язерская, І. М. Саматя

Прадмова

Прыкладнае каляндарна-тэматычнае планаванне складзена ў адпаведнасці з дзеючымі вучэбнымі праграмамі для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі, зацверджанымі Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь. У ім рэалізуюцца патрабаванні адукацыйнага стандарту па прадмеце, вызначаецца паслядоўнасць урокаў, у тым ліку ўрокаў развіцця маўлення.

У аснову планавання ўрокаў беларускай мовы пакладзены сістэмна-функцыянальны, камунікатыўна-дзейнасны, лінгвакультуралагічны і сацыякультурны падыходы, а таксама прынцып сістэматычнага паўтарэння і паглыблення ведаў вучняў, які прадугледжвае зварот да вывучанага ў папярэдніх класах.

Звяртаем увагу, што асноўны вучэбны матэрыял павінен быць засвоены школьнікамі на ўроку.

Выданне мае на мэце дапамагчы настаўніку ў наладжванні навучальнага працэсу, але не павінна стрымліваць яго ініцыятыву і творчы падыход да выкладання прадмета. Настаўнік можа размеркаваць вучэбны матэрыял па іншаму, з улікам асаблівасцей кожнага класа.

Прыкладнае каляндарна-тэматычнае планаванне падрыхтавалі:

Беларуская мова — С. А. Язерская, І. М. Саматя.

Беларуская мова

(70 гадзін на год, 2 гадзіны на тыдзень, з іх 10 гадзін на пісьмовыя работы)

Размеркаванне вучэбнага матэрыялу прыводзіцца ў адпаведнасці са зместам і структурай вучэбнага дапаможніка: Бадзевіч, З. І. Беларуская мова : вучэб. дапам. для 8-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / З. І. Бадзевіч, І. М. Саматыя. — Мінск: Нац. ін-т адукацыі, 2020.

№ ўрока і дата правядзення	Тэма раздзела, ўрока	Мэты і заданы ўрока	Характарыстыка асноўных відаў і спосабаў дзейнасці	Дамашняе заданне
1	2	3	4	5
І чвэрць (16 ўрокаў)				
Роля беларускай мовы ў развіцці нацыянальнай культуры (1 гадзіна)				
1	Роля беларускай мовы ў развіцці нацыянальнай культуры	Далімагчы вучням усвядоміць ролю беларускай мовы ў развіцці нацыянальнай культуры праз аналіз тэкставай і візуальнай інфармацыі: фарміраваць лінгвакультурнаўчучую, сацыякультурную і камунікатыўную кампетэнцыі. Пазнаёміць са структурай і зместам даліможніка, матываваць на вывучэнне сінтаксісу і пунктуацыі праз аналіз тэксту «Ад аўтараў»; выпрацоўваць умненне арыентавацца ў вучэбным даліможніку	Чытанне (у тым ліку па ролях) і аналіз тэкстаў (вызначэнне фрагмента тэксту, дзе ўтрымліваецца патрэбная інфармацыя). Адказы на пытанні да тэксту, пастаноўка ўласных пытанняў да яго. Разуменне сэнсу тэксту; аб'яднанне інфармацыі з некалькіх блізкіх па тэме і асноўнай думцы тэкстаў і візуальных сродкаў (плакат, фотаздымак); фармуляванне высноў. Рэфлексія на змест і форму тэксту. Падрыхтоўка на аснове працэтаных тэкстаў асэнсаванага ўласнага вуснага выступлення	§ 1, практ. 6

1	2	3	4	5
			(у тым ліку па прапанаваным плане). Вусныя выказванні вучняў па складзеным плане на тэму ўрока; работа з дапаможнікам (азнаямленне з аўтарскім калектвам, зместам, умоўнымі абазначэннямі, датакамі); афармленне спыткі	
Тэкст (1 гадзіна)				
2	Тэкст і яго асноўныя прыметы (паглыбленае паўтарэнне). Паглыбленне паняцця пра паслядоўную і паралельную сувязь сказаў у тэксце	Спрыяць узнаўленню і паглыбленню паняцця пра тэкст і яго лінгвістычныя асаблівасці на ўзроўнях зместу (тэматычнае адзінства), функцыі (стылістычнае адзінства) і формы (структурнае адзінства). Выпрацоўваць уменні ўспрымаць тэкст як цэласнае выказванне, аб'яднанае тэмай, сэнсам і граматычна; суадносіць кожнае выказванне з тыповай маўленчай сітуацыяй. Садзейнічаць паглыбленню паняцця вучняў пра паслядоўную і паралельную сувязь сказаў у тэксце, пра сродкі сувязі частак і сказаў; уда-сканальваць уменні складаць двухсастаўныя сказы на тэмы, звязаныя з працай людзей розных прафесій, пісаць тэксты на аснове складзеных сказаў	Чытанне тэкстаў розных стыляў і тыпаў, вызначэнне іх асноўных прымет: тэмы, асноўнай думкі, адрасата, мэтанакіраванасці, кампазіцыйных частак, падбор загаловаў; вусныя выказванні вучняў па тэорыі тэксту і сродках сувязі сказаў і частак тэксту з апорай на лінгвістычныя тэксты дапаможніка. Знаходжанне ў тэксце і выпісанне фрагментаў, толькі некааторых тыпаў тэксту, стварэнне па іх узоры ўласных выказванняў; актуалізацыя ведаў пра паслядоўную і паралельную сувязь сказаў у тэксце; вызначэнне ў прачытаных тэкстах спосабаў і сродкаў сувязі	§ 2, практ. 16

1	2	3	4	5
Паўтарэнне вывучанага ў V–VII класах (2 гадзіны)				
3 4	Самастойныя і службовыя часціны моваў. Перавагі <i>не (ня)</i> , <i>ні</i> з рознымі часцінамі моваў	Садзейнічаць узнаўленню і актуалізацыі найважнейшых палажэнняў марфалогіі, прыняцця падзелу слоў на часціны моваў і іх групы; паўтарыць усе часціны моваў і асноўныя правілы іх правапісу, звяртаючы асаблівую ўвагу на марфалагічныя амонімы; абазначыць сэнса-граматычную і тэкстаўваральную ролю самастойных і службовых часцін моваў; паўтарыць правілы вымаўлення і правапісу <i>не (ня)</i> , <i>ні</i> з рознымі часцінамі моваў. Удасканальваць уменні пазнаваць і групавать словы і іх формы як часціны моваў ў сказах і тэкстах; вызначаць сэнсава-стылістычную і тэкстаўваральную ролю часцін моваў; правільна вымаўляць і пісаць <i>не (ня)</i> , <i>ні</i> з рознымі часцінамі моваў; развіваць навуковыя стыль маўлення вучняў	Вусныя выказванні вучняў у навуковым стылі на тэму «Самастойныя і службовыя часціны моваў» з апорай на табліцы і пытанні, іх сама- і ўзаемаацэнка; чытанне тэкстаў, вызначэнне іх стылю, тыпу і жанру; характарыстыка ўжытых у тэксце слоў як часцін моваў, вызначэнне іх сэнсава-граматычнай і тэкстаўваральнай ролі; марфалагічны разбор неадзінаго слоў з тэксту; тлумачэнне правапісу <i>не (ня)</i> , <i>ні</i> з рознымі часцінамі моваў ў тэкстах; выбарачны або размеркавальны дыктант; падрабязны вусны пераказ тэксту; стварэнне ўласнага мастацкага тэксту – апісання восенскага надвор'я; сама- і ўзаемаацэнка сачыненняў	§ 3. Падбранаць прыклады табліцы з практ. 17; складзіць скасаваныя службовыя часціны моваў і выклічнікам; выканаць марфалагічны разбор слоў з 1–2 сказаў § 4. Падрыхтаваць даправаверачнага дыктанта

1	2	3	4	5
Стылі маўлення (2 гадзіны)				
5	Паглыбленне паняцця пра стылі маўлення. Стылеўтваральная роля самастойных і службовых частін мовы	Стварыць умовы для пашырэння, паглыблення і сістэматызацыі ведаў аб стылях маўлення і стылеўтваральнай ролі самастойных і службовых частін мовы; фарміраваць умовы вызначыць стыль тэксту і стварыць умовы выяўлення тэксты (тэксты з уключэннем гутарковай мовы, тэксты розных жанраў афіцыйнага, навуковага, публіцыстычнага і мастацкага стыляў)	Вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу вучэбнага дапаможніка; чытанне тэкстаў, характарыстыка моўных сродкаў, выкарыстаных у тэкстах розных стыляў; доказ прыналежнасці тэкстаў да пэўнага тыпу і стылю з апрай на табліцу «Дадатак» у дапаможніку. Вызначэнне ролі частін мовы ў тэкстах; падбор тэкстаў рознай стылёвай прыналежнасці, іх характарыстыка, абгрунтаванне прыналежнасці да пэўнага стылю; складанне тэкстаў рознай стылёвай прыналежнасці з захаваннем асаблівасцей кожнага стылю (у тым ліку з апорай на зрочкавую нагляднасць); сама- і ўзаемаацэнка работ па схеме: <i>правільнасць — разуменне — паўната — кампазіцыя — маўленне</i>	§ 5 (с. 27–29), практ. 34 (пісьмова) § 5, практ. 45
Сінтаксіс і пунктуацыя (1 гадзіна)				
7	Сінтаксіс і пунктуацыя як самастойная раздзелы навукі пра мову	Садзейнічаць фарміраванню ў вучняў сістэмы сінтаксічных паняццяў і ўзаемазвязі з паняццямі іншых узроўняў мовы і выпрацоўцы прывільнага ўжывання разнастайных	Суразмоўніцтва па асноўных пытаннях структуры і зместу навукі пра мову, пра асноўныя моўныя адзінкі і паняцці кожнага з раздзелаў, змест і асноўны	§ 6. Пісьмовы адказ на пытанне «Навосты патрэба вывучаць сін-

1	2	3	4	5
		сінтаксічных канструкцый ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні. Актуалізаваць веды вучняў пра асноўныя тыпы словазлучэнняў і сказаў, вядомыя з V—VII класаў, а таксама асноўныя пунктуацыйныя правілы	ныя адзінкі сінтаксісу, чытанне і рэканструяванне тэкстаў без знакаў прыпынку і без вялікай літары ў пачатку сказаў, падкрэсліванне граматычных асноў сказаў. Знаходжанне адказу на пытанне «Навошта патрэбна вывучаць сінтаксіс і пунктуацыю?» праз аналіз тэксту «Ад аўтара» і тэкстаў раздзела	таксіс і пунктуацыю?»
Словазлучэнне: будова, значэнне, ужыванне (4 гадзіны)				
8	Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка.	Дапаматчы вучням асэнсаваць ролю словазлучэння ў сказе як намінацыйнага сродку, які развівае і ўдакладняе значэнне галоўнага слова ў пэўнай сітуацыі маўлення, паглыбіць веды вучняў пра будову і граматычныя значэнне словазлучэнняў. Садзейнічаць асэнсаванню вучнямі законаў спалучальнасці і сувязі слоў, успрыманню сэнсу і будовы сінтаксічных адзінкаў, утвораных знамянальнымі словамі на аснове замены лексічнага значэння кампанентаў і іх граматычных прымет і сувязей. Садзейнічаць размежаванню тэрмінаў <i>словазлучэнне</i> і <i>спалучэнне слоў</i> .	Суразмоўнітва па тэме ўрока з апорай на веды, атрыманыя ў папярэдніх класах; вивучэнне тэарэтычнага матэрыялу дапаможніка, пастаноўка пытанняў да яго; вусныя выказванні вучняў, іх сама- і ўзаемаацэнка; чытанне і аналіз тэкстаў; выпісванні са сказаў тэксту словазлучэнняў, вызначэнне ў іх галоўнага і залежнага слоў; іх марфалагічнага выражэння, сэнсавай і граматычнай ролі; класіфікацыя прапанаваных спалучэнняў слоў па прыналежнасці/непрыналежнасці да словазлучэнняў	§ 7, практ. 55 § 8, практ. 67
9	Граматычнае значэнне словазлучэння (азнамяленне)			

1	2	3	4	5
		<p>Выпрацоўваць уменні вылучаць словазлучэнні ў сказе, вызначаць іх ролю ў тэксце, вызначаць галоўнае і залежнае словы, выяўляць сэнсавую і граматычную ролю гэтых слоў, усталяваць граматычнае значэнне і тып сінтаксічных адносін паміж кампанентамі словазлучэння; утвараць разнастайныя словазлучэнні і ўводзіць іх у сказы; падбіраць сінанімічныя словазлучэнні як сродак выразнасці маўлення і ўзбагачэння яго; вызначаць, якімі членамі сказа становяцца залежныя словы словазлучэння. Фарміраваць навыкі камунікатыўна метагроднага і стылістычна абумоўленага выкарыстання словазлучэнняў ва ўласным маўленні; садзейнічаць выхаванню маўленчай культуры вучняў</p>	<p>чэнняў; класіфікацыя словазлучэнняў па прыналежнасці галоўнага слова да пэўнай частцы мовы (дзеяслоўныя і іменныя словазлучэнні), па тыпе сінтаксічных адносін; параўнальныя словазлучэнняў па прапанаваных узорах, пабудова схем; практыкаванні на ўтварэнне словазлучэнняў на аснове прапанаваных слоў і фотаздымкаў з апорай на слоўнік сінанімаў і ўвядзенне іх у сказы; вызначэнне сінтаксічнай ролі залежных слоў у саставе сказа. Складанне сказаў і тэкстаў апісанняў з выкарыстаннем ілюстрацый на прапанаваную тэму. Падрыхтоўка вуснага папярэдняга ведамлення на тэму ўрока</p>	
10	<p>Віды падпарадкавальнай сувязі слоў у словазлучэнні: дасаванне, кіраванне, прымыканне. Асаблівасці дасавання і кіравання ў белару-</p>	<p>Дапамагчы вучням набыць элементарнае ўяўленне пра законы, якімі абумоўлена здольнасць слова развівацца і ўдакладняцца іншымі словамі (такія здольнасць залежыць ад лексічнага значэння слова і яго граматычнай прыналежнасці); па-</p>	<p>Назіранні і аналіз марфалагічнага выражэння словазлучэнняў трох відаў падпарадкавальнай сувязі, падрыхтоўка кавальнай сувязі, чытанне тэарэтычнага тэксту дапаможніка, пастаноўка пытанняў, складанне плана,</p>	<p>§ 9, практ. 75</p>

1	2	3	4	5
	<p>скай мове (у параўнанні з рускай)</p>	<p>знаёміць з відамі граматычнай сувязі слоў; вучыць устанаўліваць узамалежнасць паміж граматычным значэннем і спосабам падпарадкальнай сувязі слоў у словазлучэнні. Садзейнічаць асэнсаванню таго, што ў беларускай мове форма некаторых залежных слоў замацавана традыцыйнай словаўжыванні і граматычнай сістэмай мовы (напрыклад, <i>паліць у печы, пасляць па дапамогу, жывіць пры бацьку</i> і інш.). Выпрацоўваць уменні вызначаць субардынацыю кампанентаў у структуры словазлучэння, даваць ім марфалагічную характарыстыку, бачыць сувязі паміж словамі, якія дыстантна аддалены адно ад другога, вызначаць від падпарадкальнай сувязі паміж кампанентамі і правільна афармляць ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні. Паўтарыць правапіс канчаткаў назоўнікаў у формах ускосных склонаў; папярэдне памылкі ў кваліфікацыі і ўжыванні невятворных і вытворных прыназоўнікаў</p>	<p>вусныя выказанні вучняў; запяўненне табліцы «Значэнне словазлучэнняў і спосаб сувязі слоў» уласнымі прыкладамі, падобранымі з дапамогай даведнікаў, інтэрнэту; складанне і запіс словазлучэнняў на ўзор; класіфікацыйныя практыкаванні (у аснове класіфікацыі — від сувязі кампанентаў, граматычнае значэнне словазлучэнняў); знаёмства з асаблівасцямі кіравання ў беларускай мове; пераказ тэксту з самайстайна падобраным ілюстрацыйным матэрыялам, складанне словазлучэнняў і сказаў, вышэсванне адметных беларускіх словазлучэнняў з тэксту; ператварэнне словазлучэння аднаго граматычнага значэння ў сінанімічнае з іншым відам сувязі; выпраўленне сказаў з памылковым ужываннем словазлучэнняў; пераклад словазлучэнняў і сказаў з рускай мовы на беларускую; рэдагаванне тэкстаў</p>	

1	2	3	4	5
11	Свабодныя і несвабодныя словазлучэнні	Пазнаёміць вучнёў з ужываннем у мове свабодных і несвабодных (непадзельных) словазлучэнняў, якія выступаюць у ролі аднаго члена сказа. Засяродзіць увагу на фразеалагічных словазлучэннях, у якіх лексічная самастойнасць кампанентаў аслаблена і не можа суадносіцца з рэальнасцю ў тым значэнні, з якім яно функцыянуе ў спалучэнні слоў. Дапамагчы вучням пазнаёміцца з парадкамі і правіламі поўнага сінтаксічнага разбору словазлучэння; навучыць адрозніваць сінанімічныя словазлучэнні. Удасканаліць умённі аналізаваць словазлучэнні; выцягваюць са структуры сказа, вызначаць субардынацыю кампанентаў, даваць ім марфалагічную характарыстыку, вызначаць від падпарадкальнай сувязі і граматычнае значэнне. Сістэматызаваць звесткі пра нормы сучаснай беларускай моў і пісьмова перакладаць умённе вуснаго пераклада з выкарыстаннем апорных словазлучэнняў, захоўваючы лагічнасць, паслядоўнасць, доказ-	Знаёмства з тэарэтычным матэрыялам па тэме ўрока, з парадкамі і ўзорам разбору словазлучэння; разбор некарых словазлучэнняў; падбор да прапанаваных словазлучэнняў (у тым ліку непадзельных, устойлівых) сінанімічных словазлучэнняў або слоў з бліжэйшым значэннем; спісанне словазлучэнняў з раскрыццём думак; сінтаксічны разбор некарых словазлучэнняў. Чытанне тэкстаў, вызначэнне іх стылю, тэмы і асноўнай думкі; поўны разбор некарых словазлучэнняў (графічны, вусны, пісьмовы); вызначэнне сінтаксічнай ролі словазлучэнняў або іх кампанентаў у сказе; вусны пераклад прапанаванага тэксту. Падрыхтоўка да перакладу вуснаго перакладу з выкарыстаннем апорных словазлучэнняў. Пераклад навуковага тэксту з выкарыстаннем апорных словазлучэнняў	§ 10, практ. 84

1	2	3	4	5
		насець прапанаванага тэксту, паўнагу інфармацыі, што перадаецца неабходным выкарыстаннем абстрактнай лексікі, у тым ліку тэрміналагічнага характару		
	ПРОСТЫ СКАЗ			
12	Сказ як сінтаксічная адзінка, яго асноўная функцыя. Тыпы сказаў паводле мэты выказвання і інтанацыйнага афармлення: апаведавальныя, пыталыныя, пабуджалыныя; клічныя і няклічныя сказы. Простыя і складаныя сказы. Развіцця і развіцця сказы	будова, значэнне, ужыванне (15 гадзін, з іх 1 гадзіна — на пісьмовую работу) Данамагчы вучням узнавіць і актуалізаваць звесткі пра будову, значэнне і ролю сказа ў маўленні, тыпы сказаў паводле мэты выказвання; усвядоміць сказ як асноўную адзінку мовы, адзінку зносін, сродак выражэння думак, пачуццяў, перакананняў. Выпрацоўваць уменні вызначыць тып сказа па мэце выказвання; аналізаваць сэнсавую структуру сказа, яго камунікатыўную ўстаноўку, перадаваць мэтавую ўстаноўку пры чытанні і маўленні, удасканалваць навыкі сінтаксічнага разбору простага сказа; ствараць паведамленне на маральна-этычную тэму на аснове некалькіх крыніц	Суразмоўніцтва па тэме з мэтай актуалізаваць і сістэматызаваць вядомае пра сказ; замацаванне высноў па тэарэтычным матэрыяле, складанне тэзіснага плана параграфа і вусны пераказ яго; характарыстыка сказаў па мэце выказвання; вызначэнне тыпу і стылю тэкстаў; абгрунтаванне ўжывання розных сказаў паводле тыпу выказвання; запіс сказаў ці тэкстаў з расстаноўкай знакаў прыпынку ў канцы сказаў. Чытанне тэксту (у тым ліку па ролях), вылісанне знакаў прыпынку, расстаноўка знакаў прыпынку, аналіз тэксту, абмеркаванне тэмы і асноўнай думкі тэксту; выказванні на аснове паведнню маральна-этычную тэму на аснове 2—3 крыніц	§ 11, практ. 92

1	2	3	4	5
13	Парадак слоў у сказе. Лагічны наіск (азна- ямленне)	Дапамагчы засвоіць нормы размя- шчэння слоў у сказе, паказаць, што га- лоўнымі сродкамі выражэння мэты выказвання служаць парадак слоў, ін- тананцыя і лагічны наіск. Удасканалы- ваць уменні з дапамогай лагічнага наіска і парадак слоў выдзяляць най- больш важнае слова ў сказе; выразна чытаць тэкст; правільна інтанаваць апаздальныя, пыталыныя і пабуджа- льныя сказы, выконваць сінтаксічны разбор простага сказа, вызначаць тып сказа па мэце выказвання, ана- лізаваць сэнсавую структуру сказа, яго камунікатыўную накіраванасць, перадаваць мэтавую ўстаноўку пры чытанні і маўленні	Вывучэнне лінгвістычнага матэ- рыялу; практыкаванні на вызна- чэнне зместу мэтавай устаноўкі сказаў пры дапамозе лагічнага наіска і парадак слоў; выра- знае чытанне і перабудова ска- заў са зменай сэнсавага цэнтра сказа; падрыхтоўка высноў; выпраўленне ў сказах лагіч- ных памылак, выкліканых па- рушэннем парадку слоў; чы- танне прыказкі па графічнай схеме, складанне графічнай схемы сказа на ўзор, выраз- нае чытанне, інтанацыйныя практыкаванні; адказы на пы- танні рубрыкі «Праверце сябе», выкананне гэставых заданняў	§ 12, 13, практ. 104
14	Кантрольны дыктант	Выявіць узровень сфарміраванасці арфаграфічных і пунктуацыйных навыкаў вучняў, умення кантраля- ваць саміх сябе	Слуханне і запіс тэксту	
15	Двухсастаўныя ска- зы. Дзейнік і выка- знік, сэнсава-грама- тычныя адносіны па- між імі	Дапамагчы вучням набыць уяўленне аб парадку простых сказаў, іх бу- дове і значэнні; паказаць на прыкла- дах, што ў сказе паведамляецца пра дзеянне асобы або прадмета, стан	Вывучэнне лінгвістычнага тэ- ксту, суразмоўніцтва па тэме; характарыстыка сказаў па іх будове і значэнні; утварэнне з неразвітых сказаў развітых	§ 14, практ. 109

1	2	3	4	5
	чалавека або прыроды, прыметы і якасці прадмета маўлення, а таксама дзеяцца кваліфікацыя, характарыстыка прадмета маўлення, называюцца дзеянне і яго прымета; асэнсаванне, што сказ можа фарміравацца як на аснове ўзаемадзеяння двух га-лоўных членаў, так і на аснове аднаго дзейніка або выказніка; пазнаёміць са сказами, будова якіх адпавядае будо-ве граматычнай асновы і ў якіх мож-на выявіць толькі прадыхатковыя адносіны, — неразвітымі сказами. Са-дзейнічаць асэнсаванню вучнямі гра-матычнага значэння (прадмет і яго прымета), якое перадаецца ў ска-зе граматычнай асновай — дзейні-кам і выказнікам; вызначэнню, якімі моўнымі сродкамі можа выражацца граматычнае значэнне, якія факта-ры ўплываюць на яго фарміраванне. Паказанне сінтаксічнаю прыроду га-лоўных членаў сказа; асобна ўзятае слова ці яго форму па-за сувязямі з іншымі словамі нельга разглядаць як член сказа. Выпрацоўваць умен-ні выяўляць двухсастаўныя сказы	чалавека або прыроды, прыметы і якасці прадмета маўлення, а таксама дзеяцца кваліфікацыя, характарыстыка прадмета маўлення, называюцца дзеянне і яго прымета; асэнсаванне, што сказ можа фарміравацца як на аснове ўзаемадзеяння двух га-лоўных членаў, так і на аснове аднаго дзейніка або выказніка; пазнаёміць са сказами, будова якіх адпавядае будо-ве граматычнай асновы і ў якіх мож-на выявіць толькі прадыхатковыя адносіны, — неразвітымі сказами. Са-дзейнічаць асэнсаванню вучнямі гра-матычнага значэння (прадмет і яго прымета), якое перадаецца ў ска-зе граматычнай асновай — дзейні-кам і выказнікам; вызначэнню, якімі моўнымі сродкамі можа выражацца граматычнае значэнне, якія факта-ры ўплываюць на яго фарміраванне. Паказанне сінтаксічнаю прыроду га-лоўных членаў сказа; асобна ўзятае слова ці яго форму па-за сувязямі з іншымі словамі нельга разглядаць як член сказа. Выпрацоўваць умен-ні выяўляць двухсастаўныя сказы	з мэтай пабудовы і запісу звяз-нага тэксту ў мастацкім стылі (з выкарыстаннем сказаў роз-нага тыпу па мэце выказвання і эмацыянальнасці); падбор загаловак; чытанне тэкстаў, вызначэнне іх тыпу і стылю; выяўленне агульнага граматы-чнага значэння сказаў, іх будо-вы і сэнсава-стылістычнай ролі ў тэксце, знаходжанне сказаў, якія выражаюць асноўную ду-мку ў тэксце, і тых, якія іх паяс-няюць, графічнае абазначэнне граматычнай асновы; вусныя выказванні па тэме ўрока, іх са-ма-і ўзаемаацэнка. Аналіз напі-сання кантрольнага дыктанта, работа над памылкамі	

1	2	3	4	5
16	Спосабы выражэння дзейніка	Пазнаёміць вучняў з найбольш распаўсюджанымі спосабамі выражэння дзейніка, у тым ліку фразалагізмамі і сінтаксічна непадзельнымі словазлучэннямі ў ролі галоўнага члена сказа. Удасканаліць уменні на аснове глыбокага асэнсавання зместу знаходзіць граматычную аснову, вызначаць сэнсава-граматычныя адносіны паміж галоўнымі членамі, характарызаваць марфалагічныя сродкі выражэння дзейніка	Узнаўленне і актуалізацыя вядомага пра спосабы выражэння дзейніка, у тым ліку спалучэннем слоў, сінтаксічна непадзельным словазлучэннем; аналіз сказаў; вызначэнне граматычнага значэння дзейніка; асэнсаванне тэарэтычнага матэрыялу параграфа; запіс і чатковы графічны разбор сказаў; складанне сказаў з утворанымі словазлучэннямі; вусныя выказванні вучняў па тэме ўрока	
II чвэрць (16 урокаў)				
17	Спосабы выражэння выказніка (простага дзеяслоўнага, састаўнага дзеяслоўнага і састаўнага іменнага)	Садзейнічаць фарміраванню ў вучняў паняцця пра лексічнае і граматычнае значэнні выказніка і на аснове адрознення спосабаў выражэння гэтых значэнняў рыхтаваць да ўспрымання класіфікацыі тыпаў сказаў.	Паўтарэнне значэнняў ладу і часу дзеяслова, узнаўленне і актуалізацыя вядомага пра выказнік; вивучэнне тэарэтычнага матэрыялу і табліцы дапаможніка, суразмоўніцтва па тэме, падбор уласных прыкладаў для дэманстрацыі спосабаў выражэння выказніка;	§ 16, практ. 119
18				§ 17, практ. 123 (3 сказы); § 18, практ. 127

1	2	3	4	5
19	Сувязь выказніка і дзейніка, выражаная колькасна-іменным спалучэннем	значэнняў; стылістычна адрозніваць простыя і састаўныя выказнікі. Прасачыць, у якім ладзе і часе выкарыстоўваецца большасць сказаў у апавядальных тэкстах, тэкстах апісаннях. Выпрацоўваць уменні характарызаваць найбольш пашыраныя спосабы выражэння выказніка, вызначаць у сказах простыя дзеяслоўныя, састаўныя дзеяслоўныя і састаўныя іменныя выказнікі, правільна дапасоўваць выказнікі да дзейніка ў вусным і пісьмовым маўленні, карыстацца рознымі спосабамі выражэння выказніка як сродкам арганізацыі і ўзмацнення выразнасці тэксту	практыкаванні на адрозненне ўжывання дзеяслова <i>быць</i> у простым дзеяслоўным выказніку і ў значэнні звязкі ў састаўным іменным; аналіз сказаў з ужываннем фразеалагізмаў у ролі выказніка; чытанне і аналіз тэкстаў, характарыстыка значэння і структуры выказнікаў, ужытых у сказах, вызначэнне іх ролі ў пабудове тэксту	§ 19, практ. 134

1	2	3	4	5
20	Працяжнік паміж дзейнікам і выказнікам	Спыніць увагу на тым, што суаднеснасць сказаў па значэнні і форме з'яўляецца вельмі важным граматычным сродкам сувязі сказаў у тэксте Працягваць работу над правіламі пастаноўкі працяжніка паміж дзейнікам і выказнікам. Выпрацоўваць умовны ставіць пры неабходнасці працяжнік паміж дзейнікам і выказнікам, абгрунтоўваць умову пастаноўкі ці адсутнасці працяжніка; рыхтаваць вучняў да выбару будучай прафесіі праз выкананне практыкаванняў, аналіз тэкстаў	Формы дзеяслова-выказніка; класіфікацыйныя практыкаванні на размежаванне ўжытых граматычных форм выражэння выказніка Вывучэнне правілаў пастаноўкі працяжніка паміж дзейнікам і выказнікам; чытанне сказаў і тэкстаў; характарыстыка спосабаў выражэння дзейніка і выказніка, абгрунтаванне пастаноўкі працяжніка; запіс сказаў з пастаноўкай працяжніка ў патрэбных выпадках; праца ў групах; публікацыя ўласных сказаў (адказаў на пытанні) з расстаноўкай неабходных знакаў прыпынку; выкананне тэставых заданняў	§ 20, практ. 141
21	Пераказ зместу кінафільмаў, урыўкаў з мастацкіх твораў, радыё- і тэлеперадач з выкарыстаннем двухсастаўных сказаў	Выпрацоўваць умовны ўспрымаць змест самастойна прагледжаных кінафільма, тэлеперадачы або прачытанай радыёперадачы, прачытанага мастацкага твора; вызначаць тэму і асноўную думку; выконваць пераказ з мэтанакіраваным ужываннем двухсастаўных сказаў як сродкаў арганізацыі і выразнасці тэксту	Чытанне і аналіз тэкстаў — пераказаў зместу кінафільмаў, пераказ іх, дапаўненне сваімі разважаннямі; папярэдні самастойны прагляд кінафільма ці тэлеперадачы або праслухоўванне радыёперадачы, вызначэнне тэмы і асноўнай думкі; суразмоўніцтва па змесце ўспрынятых	Гл. практ. 128, 129

1	2	3	4	5
22	<p>Даданыя члены сказа за: азначэнне, дашуенне, акалічнасць; іх граматычнае значэнне. Азначэнне, яго граматычнае значэнне. Дадзаныя азна- і недапасаваныя азна- чэнні, спосабы іх выражэння</p>	<p>Актуалізаваць звесткі пра граматычнае значэнне і асноўныя спосабы выражэння ўсіх дадanych членаў сказа; дапамагчы вучням асэнсаваць прызначэнне дадanych членаў — забяспечваць паўнату і глыбіню думкі, якая выражаецца ў сказе; асэнсаваць адносіны, для выражэння якіх служыць даданыя члены сказа. Паказаць, што большасць дадanych членаў сказа за ўваходзіць у сказ праз словазлучэнне, паясняючы галоўныя ў граматычных і энсавых адносінах словы.</p>	<p>вучнямі твораў, абмеркаванне і складанне планаў пераказаў, пабудова ўступнай і заключнай частак; абгрунтаванне дарэчнасці ўжывання неразвітых двухсастаўных сказаў; вызначэнне ролі і месца ўласных разважанняў адносна зместу твораў і адрэзкі формых падачы; выкарыстанне парад па напісанні пераказу фільма, размешчаных на ЭАР http://e-vedy.edu.by; напісанне пераказаў, іх сама- і ўзаемаацэнка пасля праверкі; уласнаале- нне напісанага</p>	<p>§ 21, практ. 152 (3-і і 4-ы абзацы пісьмова)</p>

1	2	3	4	5
		<p>Садзейнічаць сістэматызацыі вучанага пра азначэнне ў папярэдніх класах, фарміраваць паняцце пра граматычнае значэнне азначэння (значэнне прыметы), пазнаёміць з прыватнымі значэннямі дапаасаваных і недапаасаваных азначэнняў і спосабамі іх выражэння. Выпрацоўваць уменні бачыць азначэнні ў сказе, пісьмова выдзяляць іх адпаведнымі ўмоўнымі абзначэннямі, вызначыць члены сказа, да якіх азначэнні адносяцца, называць від падпарадкавальнай сувязі, сродкі выражэння, сэнсава-стылістычную ролю ў тэксце (засродзіць увагу вучняў на тым, што недапаасаваныя азначэнні больш дакладныя, адназначныя); выкарыстоўваць у маўленні азначэнні для характарыстыкі прадмета, з'явы, азначэнні-эпітэты як сродкі выразнасці маўлення</p>	<p>вызначэнне ў сказах граматычнай асновы і дапаасаваных і недапаасаваных азначэнняў, іх сэнсава-стылістычнай ролі; практыкаванні на замежную словазлучэнняў, звязаны сувяззю дапаасавання, сінанімічнымі, у якіх словы звязаны сувяззю кіравання, і наадварот; знаходжанне і назіранне за ўжываннем у тэксце прыметнікаў-азначэнняў і прыметнікаў-выказнікаў. Назіранне за ўжываннем у тэксце дапаасаваных і недапаасаваных азначэнняў: выяўленне іх прыватнага значэння, спосабу выражэння, віду сувязі ў словазлучэнні, вызначэнне ролі мастацкіх азначэнняў у апісаннях</p>	5
23	Прыдатак як разнавіднасць азначэння	Садзейнічаць фарміраванню ў вучняў паняцця пра прыдатак як сігнальную катэгорыю, разнавіднасць дапаасаванага ў склоне азначэння, якое дае прадмету іншую назву. Дапамагае зразумець, што паколькі	Вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу дапаможніка; аналіз табліцы; паведамленне аб значэннях прыдатка; практыкаванні на распазнаванне прыдаткаў у сказах; складанне і запіс сказаў	§ 22, практ. 160

1	2	3	4	5
		<p>прыдатку ўласціва значэнне прыметы і прадметнае значэнне, то ён выконвае ў тэксе асаблівую, нятоесную азначальнаму слову функцыянальна-сіntaxічную ролю. Паказаны, што прыдаткі — выразны і лагічны сродак вобразнай характарыстыкі прадмета ў мастацкіх апісаннях, сродак дэсла-вой характарыстыкі асобы, які можа ўказваць на сацыяльнае паходжанне людзей, узрост, род заняткаў, нацыянальнасць, ступень святства, прына-лежнасць да грамадскіх арганізацый, сродак дакладнай назвы газет, часо-пісаў, кніг, прадпрыемстваў, уста-ноў у афіцыйным маўленні. Пазна-ёміць вучняў з некаторымі спосабамі вызначэння прыдатка. Слыніць ува-гу на тым, што прыдаткі могуць мець пры сабе паясняльныя словы і быць развітымі. Дапамагчы засвоіць аса-бліваасці дапававання дзеясловаў-выказнікаў у форме прошлага часу да прыдаткаў, выражаных уласны-мі назоўнікамі. Выпрацоўваць уме-нні распазнаваць прыдаткі ў сказах, вызначаць іх сэнсава-стылістычную</p>	<p>з прапанаванымі азначальнымі словамі і прыдаткамі; назіранне за ўжываннем дэфіса пры пры-датку і азначальным слове; фа-рмулёўка адпаведнага праві-ла. Запіс сказаў з абгрунтава-нем умоў пастаноўкі дэфіса паміж прыдаткам і азначаль-ным словам, а таксама двукор-ся ва ўласных назвах: падбор да прапанаваных назоўнікаў прыдаткаў, у тым ліку такіх, якія азначаюць прадмет пры-дапамазе параўнання (<i>мароз-мастак, вочы-азеры, хмары-астраўкі</i>), складанне з імі ска-заў або невялікіх тэкстаў. Адка-зы на пытанні рубрыкі «Праве-рце сябе». Запіс уражанняў ад праслухоўвання музычных тво-раў на тэкст Ave Maria</p>	

1	2	3	4	5	
24	Дапаўненне, яго граматычнае значэнне і спосабы выражэння	ролю ў тэкстах розных стыляў; карыстацца правіламі пастаноўкі дэфіса пры прыдатку; ужываць прыдаткі ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні як сродак выразнасці	Спрыяць засваенню значэння дапаўнення і яго агульнага граматычнага значэння (значэнне прадмета); падрабязна пазнаёміць вучняў з усімі выпадкамі і спосабамі выражэння прамых і ўскосных дапаўненняў. Паказаць на прыкладах, што дапаўненне можа не толькі адносіцца да дзеяслова-выказніка, але і паясняць іншыя члены сказа, выражаныя назойнікам, прыметнікам. Садзейнічаць асэнсаванню вучнямі камунікатыўнай мэтазгоднасці выкарыстання сінтаксічных сродкаў мовы ў залежнасці ад задач і зместу выказвання. Выпрацоўваць умовны дакладна адрозніваць дзеяча і аб'ект, на які накіравана дзеянне; вызначаць дапаўненні, выражаныя не толькі назойнікамі, але і іншымі часцінамі мовы: займеннікамі, колькаснымі лічэбнікамі, дзеясловамі ў форме інфінітыва, субстантываванымі словамі; асэнсавана выкарыстоўваць	Вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу вучэбнага дапаможніка аб граматычным значэнні і спосабах выражэння дапаўнення; аналіз табліцы «Спосабы выражэння дапаўнення», ілюстрацыя ўласнымі прыкладамі; практыкаванні на размяжванне дзейніка і дапаўнення. Складанне і запіс сказаў з дапаўненнямі на аснове прапанаваных дзеясловаў, словазлучэнняў; аналіз сказаў з ужываннем у ролі дапаўнення інфінітыва. Вусныя выказванні вучняў на тэму ўрока (напрыклад, «Што новага я даведаўся пра дапаўненне», «Мае ўражання ад праслухоўвання санаты Бетховена»)	§ 23, практ. 166

1	2	3	4	5
25	Акалічнасць, яе граматычнае значэнне і спосабы выражэння	Дапамагчы вучням пазнаёміцца з граматычнымі значэннямі акалічнасці; вылучаючы агульныя ўласцівасці акалічнасцей, засвоіць іх сістэму і спосабы выражэння. Спрыяць разуменню таго, што ўсякае дзеянне абумоўлена нейкай прычынай, мэтай, адбываецца ў вызначаны час, мае пэўны вынік, а значыць, акалічнасныя значэнні прычыны, мэты, часу, месца, спосабу дзеяння і інш. Заўсёды суправаджаюць пэўнае дзеянне або стан. Паказаць адрозненне акалічнасці і дапаўнення, выражаных назойнікам ва ўскосным склоне (з прыназоўнікам ці без яго): дапаўненне абазначае прадмет, з якім звязана дзеянне, акалічнасць — як і пры якіх абставінах дзеянне адбываецца. Выпрацоўваць уменні вызначаць у сказе акалічнасці і іх прыватныя значэнні, ставіць сінтаксічнае (лагічнае) пытанне, знаходзячы словы, з якімі гэта акалічнасці звязаны, даваць ім сінтаксічную і марфалагічную	Вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу па тэме «Акалічнасць»; аналіз табліцы, сурасмоўніцтва па тэме. Запіс не акалічнасцей і выяўленне спосабу іх выражэння; складанне і запіс сказаў з прапанаванымі акалічнасцямі месца, часу, прычыны і да т. п., напісанне тэксту на аснове сказаў. Дадатковае сказаў, у якіх прапушчаны пэўныя акалічнасці; аналіз словазлучэнняў аднолькавай будовы, у якіх залежнае слова выступае то ў ролі акалічнасці, што вызначаеца лексічным значэннем залежнага слова, то ў ролі дапаўнення (<i>прыйсці з сябрам — прыйсці з лесу</i>). Работа над сказамі з дзееспрыслоўнымі зваротамі, якія выступаюць у ролі акалічнасцей і выдзяляюцца на пшчыме коскамі; складанне сказаў	§ 24, практ. 173

1	2	3	4	5
		характарыстыку. Вучыць аналізаваць і такія выпадкі, калі акалічнасць далаеца да граматычнай асновы або да ўсяго сказа. Прыняць да ўвагі, што разгорнутыя акалічнасці, якія выражаны дзееспрыслоўнымі зваротамі і абзначаюць дадатковае дзеянне, звязаны не толькі з дзеясловам-выказнікам, але і з дзейнікам, пры якім яны выконваюць функцыю дадатковага паведамлення. Засяродзіць увагу на тым, што ў залежнасці ад кантэкстунай мэты выказвання акалічнасці могуць мяняць месца размяшчэння ў сказе. Вучыць выяўляць ролю акалічнасцей у тэкстах розных стыляў, выкарыстоўваць разнастайныя акалічнасці ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні для надання яму дакладнасці, яснасці, выразнасці	з фразеалагізмамі ў ролі акалічнасцей на аснове малюнкаў. Чытанне тэкстаў, вызначэнне іх тэмы і асноўнай думкі, тыпу і стылю; вызначэнне ў сказах тэксту акалічнасцей, чым яны выражаны і да якіх слоў — членаў сказа адносяцца; акрэсленне сэнсава-стылістычнай ролі акалічнасцей у тэксце; узабагацэнне лексічнага запаса; выпрацоўка моўнай чуйнасці. Вуснай на табліцу, іх сама- і ўзаемацэнка	
26	Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле «Двухсастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне»	Садзейнічаць падагульненню і сістэматызацыі ведаў вучняў пра двухсастаўныя сказы; удасканальваць навык сінтаксічнага разбору простага двухсастаўнага сказа; развіваць вуснае і пісьмовае маўленне вучняў	Суразмоўніцтва па тэме раздзела на аснове рубрыкі «Праверце сябе»; чытанне і аналіз тэкстаў; вусны і пісьмовы сінтаксічны разбор сказаў; тлумачальны дыктант; выкананне тэставых заданняў па тэме «Члены сказа»	§ 15–24, практ. 175

1	2	3	4	5
	Аднасастаўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне (6 гадзін, з іх 2 гадзіны — на пісьмовыя работы)			
27 28 29	Аднасастаўныя сказы. Віды аднасастаўных сказаў: паўнаасабовыя, няпаўнаасабовыя, абагульнена-асабовыя, безасабовыя, назвыўныя (азнаямленне)	Дапамагчы вучням зразумець асаблівасці сэнсавых значэнняў і будовы аднасастаўных сказаў у супастаўленні з двухсастаўнымі. Пашырыць уяўленні вучняў пра сінанімічныя магчымасці беларускай мовы; паказаць ролё такіх сказаў у тэксте. Навучыць адрозніваць двухсастаўныя і аднасастаўныя сказы; фарміраваць ўменні размяжоўваць тыпы аднасастаўных сказаў па сэнсавых і граматычных прыметах. Вучыць карыстацца аднасастаўнымі сказамі ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні. Паўтарыць правіпіс канчаткаў асабовых дзеясловаў	Параўнальны аналіз аднасастаўных і двухсастаўных сказаў; вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу дапаможніка і схемы «Аднасастаўныя сказы»; вусныя паведамленні вучняў па тэме ўрока; чытанне тэксту; назіранне за ўжываннем аднасастаўных сказаў у тэкстах розных жанраў; абагульненне вынікаў назіранняў, падрыхтоўка паведамленняў. Перабудова аднасастаўных сказаў у двухсастаўныя, назіранне за зменамі ў іх сэнсе, форме, мэтавай установай; падрыхтоўка выснаў. Аналіз тэкстаў рэкламы. Падрыхтоўка паведамленняў з улікам сітуацыі; ужыванне прыказаак у розных маўленчых сітуацыях; знаёмства з правіламі камунікацыі ў чаце	§ 26, 27, практ. 196 § 28, практ. 202 § 29, практ. 207
30 31	Кантрольны падрабязны пераказ тэксту з дадатковымі звесткамі	Праверыць узровень сфарміраванасці камунікацыйных і нарматыўных маўленчых уменняў і навыкаў вучняў; пашырыць і паглыбіць	Уступнае слова настаўніка з мэтай матывацыі да напісання пераказу; пераказ з творчым зместам даннем не механічная перадача	

1	2	3	4	5
32	Назвыўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне	Садзейнічаць асэнсаванню вучнямі паняцця <i>назвыўны сказ</i> ; паказаць сэнсава-стылістычную ролю назвыўных сказаў у тэксце. Выпрацоўваць умелны бачыць такія сказы ў тэксце, характарызаваць іх значэнне, будову і ролю ў тэксце, адрозніваць назвыўныя сказы ад двухсастаўных і няпоўных, правільна інтанаваць такія сказы пры чытанні, ставіць неабходныя знакі прыпынку на пісьме, ужываць ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні ў адпаведнасці з пэўнымі камунікатыўнымі задачамі. Садзейнічаць выпрацоўцы ў вучняў умення перакладаць тэкст мастацкага стылю з апісаннем з'яў прыроды; уда-сканальваць уменні акрэсліваць тэму	Выразнае чытанне сказаў, іх сінтаксічны разбор, параўнальны аналіз; знаёмства з тэарэтычным матэрыялам дапаможніка; суразмоўніцтва па тэме; запіс сказаў, іх сінтаксічны разбор; адрозненне назвыўных сказаў ад сказаў з прапушчаным выказнікам; чытанне тэкстаў, назіранне за інтанаваннем назвыўных сказаў і пастаноўкай знакаў прыпынку, разбор сказаў, вызначэнне іх сэнсава-стылістычнай ролі ў тэксце публіцыстычнага і іншых стыляў; напісанне ўласнага тэксту з апорай на прапанаваныя словы і словазлучэнні	чужога тэксту, а ўласная варыяцыя на заданую тэму (ці ўласная рэдакцыя прапанаванага тэксту); чытанне тэксту; вызначэнне яго тэмы і ідэі; аналіз элементаў сюжэта; ацэнка кампазіцыі тэксту і яго вобраза; знай сінтэмы; складанне плана; напісанне пераказу

1	2	3	4	5
		і асноўную думку тэксту, падбіраць і захоўваць пры перакладзе адпаведныя сродкі мастацкай выразнасці, захоўваць кампазіцыйную будову тэксту, абгрунтавана ўжываць двухсастаўныя і аднасастаўныя скарызы ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні	з мэтанакіраваным ужываннем назвуўных сказаў; прыдумванне і запіс аднасастаўных сказаў на прапанаваную тэму; выкананне тэставых заданняў. Чытанне і аналіз тэксту на рускай мове, характарыстыка моўных асаблівасцей аўтарскага стылю, падбор адэкватных сродкаў для перакладу. Вусны пераклад тэксту і яго працяг на аснове ўласных назіранняў і з апорай на ілюстрацыі	
III чвэрць (22 урокі)				
За кошт рэзэрвоўных гадзін	Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле «Аднасастаўныя скарызы: будова, значэнне, ужыванне»	Данамагчы падагульніць і сістэматызаваць веды пра аднасастаўныя скарызы; удасканаліць умённі адраўніваць віды аднасастаўных сказаў па сэнсавых і граматычных прыметах, аднасастаўныя і двухсастаўныя скарызы, выконваць сінтаксічны разбор аднасастаўных сказаў, ставіць коску ў складаным сказе з улікам асаблівасцей граматычных асноў, выяўляць сэнсава-стылістычную ролю аднасастаўных сказаў у тэкстах публіцыстычнага стылю, мэтанакіравана	Вусныя паведамленні вучняў па тэме ўрока; адказы на пытанні; выкананне заданняў рубрыкі «Праверце сябе»; работа з дадатковым дыдактычным матэрыялам	§ 25–29, практ. 212

1	2	3	4	5
		ўжываць розныя віды аднаасагавых сказаў ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні		
		Няпоўныя сказы: будова, значэнне, ужыванне (2 гадзіны)		
33	Няпоўныя сказы.	Дапамагчы вучням засвоіць асаблівасці будовы няпоўных сказаў (аднаасагавых і двухасагавых, развітых і неразвітых, простых і складаных); паказаць розніцу ў будове і значэнні поўных і няпоўных сказаў. Спрыяць асэнсаванню асаблівасці інтанацыйнага афармлення няпоўных сказаў і пастаноўкі на пісьме працяжніка ў іх. Пазнаёміць з парадкам і правіламі сінтаксічнага разбору няпоўных сказаў. Выпрацоўваць умённі знаходзіць у тэксце няпоўныя сказы, вызначаць адсутны член, адрозніваць няпоўныя сказы ад поўных з нулявой звязкай пры дзеясловы-выказніку, ад аднаасагавых, назывных сказаў, ставіць працяжнік на месцы пропуску члена сказа	Паведамленне настаўніка; работа з тэарэтычным матэрыялам і табліцай дапаможніка; выпісанне няпоўных сказаў з тэкстаў, вызначэнне адсутных членаў сказа; чытанне тэкстаў з мэтай вызначэння няпоўных сказаў з апорай на алгарытм; адказы на пытанні з выкарыстаннем няпоўных сказаў; сінтаксічны разбор няпоўных сказаў; абгрунтаванне пастаноўкі знакаў прыпынку ў няпоўных сказах. Параўнальны аналіз маналагічных і дыялагічных тэкстаў, вызначэнне сродкаў моўнай выразнасці, мэтазгоднасці ўжывання няпоўных сказаў; абмеркаванне пэўнай падзеі ў форме дыялогу з ужываннем няпоўных сказаў; выкарыстанне няпоўных сказаў у рэмарках драматычных твораў; выкарыстанне тэставых заданняў	§ 30 (с. 132—133), практ. 225 § 30 (с. 135—136), практ. 228
34	Працяжнік у няпоўным сказе			

1	2	3	4	5
УСКЛАДНЕННЫ СКАЗ				
Сказы з аднароднымі членамі: будова, значэнне, ужыванне (9 гадзін, з іх 2 гадзіны — на пісьмовыя работы)				
35	Паняцце пра ўскладнены сказ. Сказы з аднароднымі членамі	Сфарміраваць паняцце пра ўскладнены сказ. Дапамагчы вучням уладкаваць і пашырыць паняцце <i>аднародныя члены сказа</i> ; пазнаёміць з развітымі аднароднымі членамі, аднароднымі членамі, якія маюць рознае марфалагічнае выражэнне, з канструкцыямі, што маюць некалькі радоў аднародных членаў, з канструкцыямі, якія аднароднымі членамі не з'яўляюцца; пазнаёміць з галоўным сродкам выражэння спалучальных адносін — інтанацыяй, лагічным націскам пры вымаўленні аднародных членаў сказа, злучальнымі злучнікамі. Выпрацоўваць навыкі знаходзіць канструкцыі з аднароднымі членамі ў выказванні, будаваць свае сказы з аднароднымі членамі (развітымі і неразвітымі), выражэнні адной часцінай мовы і рознымі, непадзельнымі словазлучэннямі і фразеалагізмамі, будаваць сказы з некалькімі радамі аднародных членаў; выпрацоўваць навыкі інтанавання і пастаноўкі знакаў прыпынку, вершаваны твор	Знаёмства з паняццем <i>ускладнены сказ</i> . Актуалізацыя апорных ведаў на матэрыяле мастацкага вершаванага тэксту; суразмоўніцтва па тэме; работа з тэарэтычным матэрыялам вучэбнага дапаможніка; ілюстрацыя тэарэтычных паняццяў; канспектаванне матэрыялу пра канструкцыі, якія аднароднымі членамі не з'яўляюцца; вызначэнне аднародных членаў сказа ў тэкстах з апісаннямі, аналіз іх будовы, спосабаў выражэння, сродкаў сувязі, тлумачэнне пастаноўкі знакаў прыпынку; чытанне з адпаведнай інтанацыяй, адгаворнае загадак, вызначэнне ролі аднародных членаў у будове загадак; вызначэнне спосабаў аб'яднання аднародных членаў; падрыхтоўка да напісання водгуку на прэзаічны або вершаваны твор	§ 31, практ. 237 § 32, практ. 244

1	2	3	4	5
37 38	Аднародныя і неаднародныя азначэнні. Знакі прыпынку ў сказах з аднароднымі членамі	Стварыць умовы для асэнсавання вучнымі паняццямі <i>аднародныя</i> і <i>неаднародныя азначэнні</i> . Дапоўніць інфармацыю вучэбнага дапаможніка звесткамі пра тое, што азначэнні, пры дапамозе якіх малюецца партрэт, могуць характарызаваць чалавека з розных бакоў, аднак усё роўна лічацца аднароднымі і раздзяляюцца коскамі (напрыклад: <i>Лапаўці, блакитнавокі, канопаты хлалчук.</i>); азначэнні, з дапамогай якіх апісваецца прадмет з розных бакоў, але пры гэтым ствараецца адно яркае агульнае ўражанне, таксама лічацца аднароднымі і раздзяляюцца коскамі (напрыклад: <i>Мароз упрыгожыў вокны новенькімі, яркімі ўзорамі.</i>). Выпрацоўваць умовы адрозніваць аднародныя і неаднародныя азначэнні з дапамогай алгарытму; вучыць выкарыстоўваць аднародныя і неаднародныя азначэнні ва ўласным	Правядзенне даследавання на матэрыяле сказаў; падрыхтоўка паведамлення з апорай на тэарэтычны матэрыял дапаможніка; складанне табліцы «Аднародныя і неаднародныя азначэнні»; чытанне тэкстаў з мэтай знаходжання аднародных дапасаваных і недапасаваных азначэнняў; выпісанне з тэкстаў практыкаванняў сказаў з дапасаванымі і недапасаванымі азначэннямі, складанне іх схем; канструяванне сказаў (у тым ліку па фотаздымку) з аднароднымі і неаднароднымі азначэннямі, іх інтанаванне; расстаноўка знакаў прыпынку пры аднародных азначэннях; пабудова схем сказаў; чытанне і аналіз тэкстаў з аднароднымі і неаднароднымі азначэннямі; запіс разважанняў на аснове	§ 33, практ. 249 § 34, практ. 255

1	2	3	4	5
		вусным і пісьмовым маўленні; уда-сканальваць навыкі інтанавання сказаў, ускладненых аднароднымі членамі, пастаноўкі знакаў прыпынку ў іх	аналізу з выкарыстаннем адна-родных членаў	
39 40	Сказы з абагульняль-нымі словамі пры ад-народных членах, зна-кі прыпынку ў іх	Дапамагчы вучням паглыбіць па-няцце пра сказы з абагульняль-нымі словамі пры аднародных членах і пазнаёміць з правіламі пастаноўкі знакаў прыпынку ў іх. Пазнаёміць з парадкам і правіламі сінтаксічнага разбору сказаў з аднароднымі чле-намі. Выпрацоўваць навыкі паста-ноўкі знакаў прыпынку ў сказах з абагульняльнымі словамі; выпра-цоўваць уменне выкарыстоўваць ска-зы з абагульняльнымі словамі пры аднародных членах ва ўласным вус-ным і пісьмовым маўленні	Чытанне сказаў, падбор да ад-народных членаў сказа слова або словазлучэння з больш шырокім, абагульняльным значэннем; чытанне тэарэты-чнага матэрыялу дапаможні-ка, пераказ зместу з апорай на схемы, ілюстрацыя асноў-ных палажэнняў уласнымі прыкладамі альбо выпісанымі з практыкаванняў; знаходжа-нне сказаў з абагульняльнымі словамі пры аднародных чле-нах, тлумачэнне пастаноўкі знакаў прыпынку; інтанаванне сказаў; трансфармацыя сказаў; падбор абагульняльных слоў да аднародных членаў і пе-рабудова сказаў так, каб яны знаходзіліся ва ўсіх трох пазі-цыях; сінтаксічны разбор ска-заў з аднароднымі членамі	§ 35, практ. 280 § 35, практ. 286

1	2	3	4	5
41	Водгук на празаічны або вершаваны твор	Дапамагчы вучням сфарміраваць паняцце пра водгук як выражэнне ўласнага стаўлення да праслуханага, прачытанага, прагледжанага; эмацыянальная ацэнка асабістага ўспрымання твора, перадача ўражанняў ад яго з абгрунтаваннем таго, што ў творы выклікала менавіта гэтыя пачуцці і перажыванні; пазнаёміць з паказковым планам складання водгуку (памятка для напісання); вучыць чытанню як розным камбінацыям прыёмаў для ўспрымання графічна аформленай тэкставай інфармацыі і яе перапрацоўкі ў асобна-сэнсавыя ўстаноўкі ў адпаведнасці з камунікатывуна-пазнавальнай задачай	Чытанне тэкстаў дапаможніка, вызначэнне тэмы і асноўнай думкі; падбор да тэксту загаловаў; вызначэнне тыпу, стылю і жанру тэкстаў; аналіз кампазіцыі. Знаходжанне інфармацыі пра пісьменніка і іх творы ў інтэрнэце на форумах, у аўтарскіх раздзелах або ў анлайн-бібліятэках. Знаёмства з парадкамі па напісанні водгуку, размешчанымі на ЭАР http://e-vedy.edu.by . Напісанне водгуку	Напісаць водгук на мастойна выбраны твор
42	Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле «Сказы з аднароднымі членамі: будова, значэнне, ужыванне»	Дапамагчы падагульніць і сістэматызаваць веды пра сказы з аднароднымі членамі: з развітымі аднароднымі членамі; аднароднымі членамі, якія маюць рознае марфалагічнае выражэнне, з канструкцыямі, што маюць некалькі радоў аднародных членаў; з канструкцыямі,	Вуснае паведамленне вучняў па тэме «Сказы з аднароднымі членамі», падмацаванае прыкладамі з практыкаванняў дапаможніка; складанне табліцы «Прыметы аднародных членаў сказа», запоўненая ўласнымі прыкладамі; адказы на	§ 31–36, практ. 292

1	2	3	4	5
		<p>якія аднароднымі членамі не з'яўляюцца. Удасканальваць умовы знаходжання канструкцыі з аднароднымі членамі ў выказванні; будаваць свае сказы з аднароднымі членамі (развітымі і неразвітымі), выражэннямі адной часцінай мовы і рознымі, непадзельнымі словазлучэннямі і фразеалагізмамі; будаваць сказы з аднароднымі членамі сказаў, аб'яднанымі толькі інтанацыяй, інтанацыяй і злучнікамі, аб'яднанымі папарна; выконваць сінтаксічны разбор сказаў з аднароднымі членамі, ставіць знакі прыпынку ў іх; выяўляць сэнса-стылістычную ролю аднародных членаў сказа ў тэкстах мастацкага, публіцыстычнага, навуковага стыляў, метааналізаваць ужыванне аднародных членаў ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні з улікам правіл іх спалучэння ў сказе</p>	<p>пытанні; графічны дыктант; выкананне заданняў рубрыкі «Праверце сябе»; работа з дадатковым дыдактычным матэрыялам; выкананне тэставых заданняў; аналіз тэкстаў з аднароднымі членамі сказаў; вызначэнне асноўнай думкі тэкстаў; падбор тэкстаў і прыкладаў з жыццёвага вопыту на такую ж тэму; запіс прыкладаў беларускіх фразеалагізмаў з адпаведнікамі ў іншых мовах; запіс сваіх разважанняў, выкліканых роздумам над прачытанымі тэкстамі</p>	
43	Кантрольны дыктант	<p>Высветліць узровень засваення вучнямі пунктуацыйных правіл па тэмах «Няпоўныя сказы», «Сказы з аднароднымі членамі»; развіваць умовы кантраляваць сябе</p>	<p>Слуханне тэксту і запіс</p>	

1	2	3	4	5
Сказы са звароткамі, лабочнымі словамі, устаўнымі канструкцыямі: будова, значэнне, ужыванне (8 гадзін, з іх 2 гадзіны — на пісьмовыя работы)				
44	Зваротак. Неразвітыя і развітыя звароткі, іх выдзяленне ў вусным і пісьмовым маўленні	Актуалізаваць вывучанае пра зваротак у V класе. Засяродзіць увагу на тым, што будова і значэнне звароткаў адрозніваюцца ў залежнасці ад формы і стылю маўлення. Паглыбіць веды вучняў пра зваротак за кошт увагі да яго функцыянальнай характарыстыкі. Выпрацоўваць умовныя вызначачыя сказы са звароткамі: характарызаваць паводле спосабу выражэння, структуры (развітыя ці неразвітыя), ужывання (адзіночныя ці аднародныя), правільна інтанаваць і ставіць у іх знакі прыпынку.	Актуалізацыя вывучанага пра зваротак; параўнальны інтанацыйны аналіз сказаў са звароткамі і дзейнікамі з аднолькавым слоўным выражэннем. Адрозненне дзейніка ад зваротка на аснове супастаўлення яго з канкurreнцыйным членам сказа, каб убачыць у іх агульнае і адрознае; самастойнае знаёмства са зместам тэарэтычнага матэрыялу, пераказ па плане:	§ 37 (с. 175–178), практ. 298 § 37 (с. 179–180), практ. 308
45		Дапамагчы вучням выпрацаваць умовна правільна карыстацца звароткам у вусным і пісьмовым маўленні; навучыць з дапамогай зваротка выражаць свае адносіны да суразмоўцы; выпрацоўваць умовныя вызначачыя сказы адносіны да сябе як адрасата вуснага ці пісьмовага выказвання. Выпрацоўваць навыкі напісання афіцыйнага пісьма і віншавання з якой-небудзь нагоды. Навучыць успрымаць паэтычны	1. Зваротак як моўная з’ява. 2. Аднародныя звароткі. 3. Спосабы выражэння зваротка. 4. Развітыя і неразвітыя звароткі. 5. Зваротак як сродак маўленняга этыкету. Ілюстрацыя прыкладамі з практыкаванняў; засваенне месна зваротка ў сказе, пастаноўкі знакаў прыпынку і інтанавання з апорай на наступныя схемы: [зв.], [зв., ...], [..., зв., ...], [... зв.],	

1	2	3	4	5
		твор у тых адценнях і вобразах, якія ствараюцца асаблівасцямі звароткаў у мастацкім стылі	Пераклад тэксту з рускай мовы, яго аналіз з мэтай атрымання інфармацыі ад псіхологаў пра ўменні зносін з іншымі людзьмі. Чытанне лістоў знакамітых людзей, знаходжанне звароткаў у тэксце, вызначэнне іх формы, характарыстыка асобы адрасанта; ужыванне звароткаў у маўленні. Складанне сказаў па серы фотаздымкаў з улікам маўленчай сітуацыі. Вуснае выказванне пра формы ветлівага звароту беларусаў, пра захаванне правіл паводлін у інтэрнэце; асэнсаванне ролі звароткаў у мастацкіх творах; напісанне афіцыйных і сяброўскіх лістоў, лістоў у інтэрнэце. Сінтаксічны разбор сказаў са звароткамі	
46 47	Пабочныя словы, словы вазлучэнні і сказы і іх пунктуацыйнае афармленне	Дапамагчы вучням авалодаць каментарый пабочнасці як эфектыўным сродкам выражэння ў маўленні мадальна-камунікатывных адносін і тым самым выпрацоўваць навык карыстання багатымі магчымасцямі	Чытанне і параўнанне сказаў з пабочнымі словамі і аманімічнымі словамі; вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу; знаходжанне пабочных слоў і сказаў у тэксце, вызначэнне	§ 38 (с. 185–189), практ. 316 § 38 (с. 192), практ. 320

1			<p>3</p> <p>беларускай мовы. Стварыць умовы для вывучэння пабочных слоў не толькі як граматычнай катэгорыі, але і як сродку перадачы сваіх адносін да паведамлення. На аснове семантыка-граматычнага аналізу вучыць адрозніваць пабочныя словы ад аманімных членаў сказа, выконваць сінтаксічны разбор сказаў з пабочнымі словамі, словазлучэннямі і сказамі, карыстацца пабочнымі словамі для сувязі сказаў і частак тэксту</p>	<p>4</p> <p>іх сэнсу і ролі, аналіз паста-ноўкі знакаў прыпынку пры іх; падрыхтоўка выказвання з апорай на табліцу дапамо-жніка і з улікам сітуацый зно-сін; вызначэнне ролі пабочных слоў і сказаў ва ўласным ву-сным і пісьмовым маўленні; ад-казы на пытанні з выкарыстан-нем пабочных сказаў; склада-нне сказаў па прапанаваных схемах, пабудова ўласных выказванняў з выкарыстан-нем пабочных слоў і сказаў як тэкстаўтваральных сродкаў; аналіз мастацкіх тэкстаў з мэ-тай выяўлення сэнсава-стылі-стычнай ролі пабочных слоў і сказаў; падрыхтоўка вуснага паведамлення аб недарэчным ужыванні слоў ці іх спалучэн-няў на аснове даведанікаў па мо-ве; складанне разважання на гэ-му «Што агульнага паміж зва-роткам і пабочнымі словамі». Сінтаксічны разбор сказаў з пабочнымі словамі, словазлу-чэннямі і сказамі</p>	5
---	--	--	--	---	---

1	2	3	4	5
48	Устаўныя канструкцыі і іх пунктуацыйнае афармленне	Садзейнічаць знаёмству вучняў са сказамі з устаўнымі канструкцыямі; выпрацоўваць адпаведныя інтанацыйныя і пунктуацыйныя навукі; вучыць карыстацца сказамі з устаўнымі канструкцыямі ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні	Вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу з увагай да спосабаў афармлення ўстаўных канструкцый у пісьмовым тэксте. Выразнае чытанне тэкстаў са сказамі з устаўнымі канструкцыямі; выпрацоўка адпаведных аналітыка-сінтэтычных моўных і маўленчых навук. Комплекснае замацаванне вывучанага; назіранне за ўжываннем лабочных слоў, словазлучэнняў і ўстаўных канструкцый у розных стылях маўлення	§ 38 (с. 193), практ. 324
49 50	Кантрольны падабязны пераказ тэксту з дадатковымі заданнямі	Выявіць узровень умення вучняў падрабязна пераказваць апавядальныя тэксты. Удасканалваць навукі, неабходныя вучням для падрыхтоўкі і напісання пераказу на аснове тэксту, працытанага настаўнікам; вучыць вызначаць асноўную думку тэксту, складаць план, захоўваць кампазіцыю тэксту пры яго пераказе, дэкліна і поўна перадаваць фактычны матэрыял, творча выкарыстоўваць моўна-выяўленчыя сродкі, уласцівыя тэксту пэўнага стылю, ужываць у пісьмовым маўленні неабходныя	Уступнае слова настаўніка з мэтай падрыхтоўкі да ўспрымання тэксту; чытанне тэксту; суразмоўніцтва па яго змесце, лагічнай будове і моўных асаблівасцях; напісанне пераказу з працягам у форме разважання і выкарыстаннем у ім звароткаў; удасканаленне тэксту пасля аналізу	

1	2	3	4	5
51	<p>Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле «Сказы са звароткамі, пабочнымі словамі, устаўнымі канструкцыямі, пабочнымі канструкцыямі: будова, значэнне, ужыванне»</p>	<p>Сінтаксічныя канструкцыі, ажыццяўляць самакантроль за правільным арфаграфічным, граматычным і пунктуацыйным афармленнем, выконваць дадатковыя маўленчыя і аналітыка-сінтэтычныя моўныя заданні, рэдагаваць і дапрацоўваць першасны варыянт пераказу тэксту пасля аналізу, якасна афармляць канчатковы варыянт пераказу</p>	<p>Вусныя паведамленні вучняў на тэме ўрока; адказы на пытанні і заданні рубрыкі «Праверце сябе»; сінтаксічны разбор сказаў са звароткамі, пабочнымі словамі, словазлучэннямі і сказамі, устаўнымі канструкцыямі; замі, устаўнымі канструкцыямі; выкарыстанне дадатковага дыдактычнага матэрыялу; выкананне тэставых заданняў</p>	<p>Практ. 329, 311</p>

1	2	3	4	5
Сказы з адасобленымі членамі: будова, значэнне, ужыванне (13 гадзін, з іх 3 гадзіны — на пісьмовыя работы)				
52 53	Паняцце пра адасабленне. Адабаваньня і недабаваньня азначэнні	Садзейнічаць асэнсаванню вучнымі паняцця <i>адасобленыя члены сказа</i> , іх адметнай структура-семантычнай характарыстыкі, прычын, умоў і сродкаў адасаблення, прызначэння ў маўленні. Паказаць, што прычынай адасаблення з'яўляецца жаданне ўзмацніць, асабліва падкрэсліць сэнсавую ролю пэўнага даданага члена сказа, канкрэтызаваць апісанне дзеяння, даць больш глыбокую характарыстыку асобе або прадмету, надаць сказу эмацыянальную афарбоўку. Пазнаёміць з умовамі адасаблення: парадак слоў у сказе (пазіцыя перад словам, да якога адносіцца адасоблены член, ці пасля яго), ступень развітасці даданага члена, яго сэнсавая нарузка, сінтаксічная несталучальнасць звязаных па сэнсе слоў (асабовых займеннікаў і азначэнняў). Паказаць сродкі адасаблення: інтанацыя ў вусным маўленні і знакі прыпынку (коска або працяжнік) на пісьме. Выпрацоўваць умовны вызначальны адасоблены	Слова настаўніка; назіранне за адпаведным моўным матэрыялам (сінтаксічны разбор сказаў, параўнанне зместу сказаў з адасобленымі членамі і без іх, вызначэнне сродкаў сэнсавага вылучэння, рытма-меладыйнага малюнка сказаў з рознымі відамі адасаблення і г. д.); замацаванне разгледжанага матэрыялу па тэарэтычным тэксце вучэбнага дапаможніка; паўтарэнне звестак пра азначэнне і спосабы яго выражэння; аналіз канструкцый, якія ў сваім саставе маюць адасобленыя развітыя і неарытмічныя дабаваньня і недабаваньня азначэнняў; вызначэнне з наступным выразным чытаннем сказаў і тлумачэннем, ад чаго залежыць рытма-меладыйны малюнак сказа, і адпаведнае вылучэнне коскамі адасобленаў на пісьме; складанне схем	§ 39, 40 (с. 198–200), практ. 334 (5 сказаў) § 40, практ. 336

1		3	4	5
		<p>дапасавання і недапасавання, разві- ттыя і неразвітыя азначэнні, устануў- ліваць марфалага-сінтаксічныя ад- носіны паміж членамі сказа (даваць характарыстыку членам сказа, удлічва- ючы разгорнутасць, спосаб выражэн- ня, пазіцыю паяснёнага члена аднос- на паязьяльнага), правільна інтана- ваць у маўленчай плыні і ставіць зна- кі прыпынку, вызначаць сэнсава- стылістычную ролю ў тэксте, вы- карыстоўваць ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні, узбагачаць граматычны лад мовы вучняў. Паў- тарыць правапіс складаных прыме- тнікаў</p>	<p>інтанавання сказаў; запіс ска- заў з расстаноўкай прапушча- ных знакаў прыпынку; тлу- мачэнне ўмоў адасаблення значэнняў, вывучэнне правіл адасаблення азначэнняў; ка- лектыўнае складанне табліцы «Умовы адасаблення азначэн- няў» і алгарытму разважання; самастойнае запаўненне таблі- цы прыкладамі. Канструктыў- ныя практыкаванні, у тым лі- ку складанне характарыстыкі асобы чалавека з улікам яго знешнасці; сінанімічная замена сказаў з адасобленымі азначэ- ннямі на складаназалежныя з даланымі азначальнымі част- камі і наадварот; каменцірава- нае чытанне тэкстаў на гістары- чныя тэмы, іх аналіз, тлумачэ- нне ролі сказаў з адасобленымі значэннямі; выбарачны вусны пераказ тэксту; сінтаксічны разбор сказаў з адасобленымі значэннямі; выкананне тэста- вых заданняў</p>	

1	2	3	4	5
54	Сказы з адасобленымі прыдаткамі, знакі прыпынку ў іх	Спрываць асэнсаванню вучнямі паняцця <i>адасоблены прыдатак</i> , прычын, умоў і сродкаў адасаблення прыдаткаў, функцыі ў сказе (выражаюць дадатковае паведамленне або акалічнаснае значэнне), пазнаёміць са сродкамі сувязі прыдаткаў з паяснёнымі словамі. Выпрацоўваць умовны хутка арыентавацца ў структуры сказа з адасобленымі прыдаткамі, адрозніваць развітыя і неразвітыя прыдаткі, уставаўляць марфалагічна-сіntaxічныя адносіны паміж прыдаткам і паяснёным словам, правільна інтанаваць сказы з прыдаткамі ў маўленчай плыні, дакладна акрэсліваць умовы адасаблення прыдаткаў, фармуляваць адпаведныя пунктуацыйныя правілы; вызначаць сэнсава-стылістычную ролю адасобленых прыдаткаў у тэкстах розных стыляў; выпрацоўваць умовныя ўласныя адасобленыя прыдаткі ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні; развіваць лагічнае мысленне вучняў	Вывучэнне гэарэтычнага матэрыялу дапаможніка; суразмоўніцтва па тэме (выяўленчы, умоў і сродкаў адасаблення прыдаткаў); параўнальна-супастаўляльны аналіз сказаў з адасобленымі прыдаткамі і адасобленымі значэннямі, а таксама сказаў з недапасаванымі значэннямі і састаўнымі іменнымі выказнікамі, выражанымі назоўнікамі; складанне або аналіз і запісанне прыкладаў табліцы «Умовы адасаблення прыдаткаў». Вусныя выказванні вучняў на адпаведную тэму; узаемаацэнка выступленняў; выразнае чытанне і запіс сказаў, тлумачэнне ўмоў адасаблення/неадасаблення прыдаткаў, звязаных з паяснёным словам злучнікамі <i>як</i> ; чытанне тэкстаў — узораў дзелавых папер, знаходжанне ў іх прыдаткаў; тлумачэнне пастаноўкі знакаў прыпынку; напісанне сваіх варыянтаў даверанасці;	

1	2	3	4	5
			чытанне тэкстаў, вызначэнне адасобленых азначэнняў і прыдаткаў, вусныя выказванні-разважанні вучняў па тэме і асноўнай думцы тэкстаў; выкананне тэставых заданняў	
IV чвэрць (16 урокаў)				
55 56	Сказы з адасобленымі дапаўненнямі, знакі прыпынку ў іх	Садзейнічаць асэнсаванню вучнямі прычын, умоў і сродкаў адасоблення дапаўненняў у сказе, іх сэнсавай ролі ў сказе і сэнсава-стылістычнай ролі ў тэксце. Дапамагчы засвоіць правілы пастапоўкі знакаў прыпынку пры адасобленых дапаўненнях. Выпрацоўваць умовныя вызначальныя дапаўненні ў структуры сказа, устапаўліваць марфалагічна-сінтаксічныя адносіны паміж удакладняльным членам сказа і членам сказа, які удакладняе фармулёваць адпаведнае пунктуацыйнае правіла, вызначаць сэнсава-стылістычную ролю адасобленых дапаўненняў у тэксце, ужываць іх ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні. Паўтарыць правапіс каментарнага нумару 2-га скланення ў родным склоне адзіночнага ліку	Актуалізацыя ведаў вучняў пра дапаўненне і сродкі яго выражэння; вывучэнне зместу адпаведнага гэрэтычнага матэрыялу дапаможніка; суразмоўніцтва па тэме; назіранне за ўжываннем адасобленых дапаўненняў у сказах; аналіз прапанаваных сказаў з мэтай вызначэння прычын і умоў адасоблення дапаўненняў; расстаноўка знакаў прыпынку; дагаворныя сказаў з устаўкай патрэбных па сэнсе удакладняльных дапаўненняў; складанне і запіс сказаў з адасобленымі дапаўненнямі. Аналіз тэксту, расстаноўка патрэбных знакаў прыпынку, узаемаацэнка работ	§ 42, практ. 351

1	2	3	4	5
57 58	Сказы з адасобленымі акалічнасцямі, знакі прыпынку ў іх	Дапамагчы вучням асэнсаваць прычыны, умовы і сродкі адасаблення акалічнасцей, іхсэнсавую ролю ў сказе ісэнсава-стылістычную ролю ў тэксце. Дапамагчы засвоіць правылы пастаноўкі знакаў прыпынку пры адасобленых акалічнасцях, разгледзець выпадкі, калі акалічнасці, выражаныя адзіночнымі дзееспрыслоўямі (з перавагай акалічнаснага значэння), фразалагізмамі, у складзе якіх ёсць дзееспрыслоўі, не адасабляюцца. Выпрацоўваць умённі распазнаваць адасабленыя акалічнасці ў сказах, устанаўліваць марфалага-сінтаксічныя адносіны паміж членамі сказа, правільна інтанаваць у маўленчай плыні; фарміраваць адпаведныя пунктуацыйныя навікі, вучыць вызначацьсэнсава-стылістычную ролю адасобленых акалічнасцей у тэксце; ужываць іх ва ўласным вусным і пісьмовым маўленні. Дапамагчы вучням пазнаёміцца са структурна-семантычнай характарыстыкай, прычынамі, умовамі і сродкамі адасаблення ўкладаных акалічнасцей і дапаўненняў.	Паўтарэнне звестак пра дзееспрыслоўе і дзееспрыслоўны зварот; удакладненне навыку распазнаваць і ўстрымаць на слыхі сказы з адзіночнымі і развітымі акалічнасцямі; перабудова сказаў, каб дзеясловы-выказнікі сталі дзееспрыслоўямі, назіранне за зменай сэнсу і экспрэсійнасці сказаў; вывучэнне тэарэтычнага матэрыялу, суразмоўніцтва па тэме; практыкаванні на вырацоўку ўмення адрозніваць акалічнасці, выражаныя дзееспрыслоўнымі зваротамі, ад азначэнняў, выражаныя дзееспрыметнікавымі зваротамі; складанне схем умоў пастаноўкі знакаў прыпынку ў сказах, прапанаваных для пунктуацыйнага аналізу. Спісванне сказаў і тэкстаў з расстаноўкай неабходных знакаў прыпынку, разбор некаторых сказаў па членах сказа; глумачэнне ўмоў адасаблення або неадасаблення акалічнасцей; складанне	§ 43, практ. 355 § 43, практ. 364

1	2	3	4	5
59 60	Сказы з адасобленымі ўдакладняльнымі членамі сказа, знакі прыпынку ў іх	Паказаш і растлумачыць, што многія акалічнасці самі не могуць дакладна абзначыць канкрэтны час ці месца дзеяння і патрабуюць наяўнасці пры сабе слоў, якія ўдакладнялі б гэтыя значэнні. Пазнаёміць са сферай выкарыстання сказаў з удакладняльнымі адасобленымі членамі сказа	і запіс сказаў з прапанава-нымі фразеалагізмамі ў ро-лі акалічнасцей; перабудова сказаў такім чынам, каб адзіні з аднародных выказнікаў стаў дзееспрыслоўем-акалічнасцю; названне за зменай сэнсу вы-казванняў; дапісванне сказаў з канкрэтнымі канцоўкамі да дзееспрыслоўных частак; выка-нанне тэставых заданняў	§ 44, практ. 374 § 44, практ. 377
		Выпрацоўваць уменні вызначыць адасобленыя ўдакладняльныя акалічнасці ў структуры сказаў, уста-наўліваць марфалага-сіntaxічныя адносіны паміж удакладняльным членам сказа і членам сказа, які ўда-кладняецца, правільна інтанаваць сказы з удакладняльнымі членамі сказа, акрэсліваць умовы адасоблен-ня, фармуляваць адпаведнае пункту-ацыйнае правіла, вызначаць сэнсавы-стыстычную ролю ў тэксте, ужы-ваць удакладняльныя акалічнасці ва ўласным вусным і пісьмовым маўле-нні. Паўтарыць правілы вымаўлення спалучэнняў зычных. Фарміраваць	Паведамленне настаўніка; назі-ранне за адпаведнымі моўнымі з’явамі, запіс і марфалага-сін-таксічны аналіз сказаў з адасо-бленымі ўдакладняльнымі ака-лічнасцямі; канструяванне ска-заў з удакладняльнымі акалі-чнасцямі; складанне схем інта-навання сказаў; практыкаванні на размежаванне аднародных, удакладняльных членаў ска-за і акалічнасцей часу і месца. Чытанне тэкстаў, знаходжан-не ў іх удакладняльных членаў сказа, выяўленне іх сэнсавы-стыстычнай ролі. Чытанне	

1	2	3	4	5
		уменне перакладаць тэксты: правільна ўспрымаць змест прачытанага на рускай мове і дакладна перадаваць яго па-беларуску, захоўваючы аўтарскі стыль і вобразна-выяўленчыя сродкі; удасканальваць уменне карыстацца двухмоўнымі слоўнікамі, правільна перадаваць пры перакладзе сказы рознай будовы; рэдагаваць выкананы пераклад і даваць яму ацэнку	тэксту для перакладу, сурасмоўніцтва з мэтай выяўлення яго тыпу і стылю, тэмы і асноўнай думкі, адметных мастацкіх сродкаў; вусны калектыўны пераклад тэксту. Самастойны запіс; рэдагаванне ўласнага тэксту з мэтай удасканалення напісанага	
61 62	Кантрольная тэставая работа	Выявіць узровень засваення вучачных тэм і сфарміраваць адпаведных аналітыка-сінтэтычных і маўленчых уменняў і навыкаў	Выкананне тэставай работы	
63	Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле «Сказы з адасобленымі членамі: будова, значэнне, ужыванне»	Дапамагчы падагульніць і сістэматызаваць веды вучняў пра сказы з адасобленымі членамі: іх будову, значэнне, ужыванне. Удасканальваць уменні вызначачь у сказах адасобленыя члены сказа, акрэсліваць умовы адасоблення, фармуляваць адпаведнае пунктуацыйнае правіла, правільна інтанаваць адасобленыя члены ў маўленчай плыні, вызначачь сэнса-стылістычную ролю ў тэктах, выконваць сінтаксічны разбор сказаў, ускладненых адасобленымі членамі	Вусныя паведамленні вучняў па тэме ўрока; адказы на пытанні і заданні рубрыкі «Праверце сябе»; сінтаксічны разбор сказаў з адасобленымі членамі; выкарыстанне дадатковага дыдактычнага матэрыялу. Уступнае слова настаўніка; чытанне і згадванне тэкстаў на тэму апісання помнікаў гісторыі (культуры), вызначэнне іх тыпу і стылю, асноўнай думкі, аналіз лагічнай структуры і моўных	Вуснае паведамленне ў навуковым стылі па пла-не рубрыкі «Праверце сябе» (с. 227)

1	2	3	4	5
64	Падрыхтоўка да сачынення — апісанне помніка гісторыі (культуры)	Дапамагчы вучням сфарміраваць паняцце пра помнік гісторыі (культуры); пашыраць веды вучняў пра помнікі гісторыі і культуры Беларусі; фарміраваць умненне пісаць сачыненне — апісанне помніка гісторыі ці культуры; развіваць вуснае і пісьмовае маўленне, уяўленне вучняў, рухомасць асацыятыўнага мыслення, маналагічнае маўленне, звычку да сутворчасці; ажыццяўляць вучэбнае супрацоўніцтва з настаўнікамі; пашыраць уяўленне пра слаўутыя мясціны. Выпрацоўваць здольнасць да пастаноўкі мэты; умненне самастойна складаць план вырашэння вучэбнай праблемы, прагназаваць і кантраляваць сваю дзейнасць, у дзялялогу з настаўнікам вызначаць ступень паспяховай свай працы; самастойна вычытваць тэкставую інфармацыю, адэкватна разумець асноўную і дадатковую інфармацыю тэксту, перапрацоўваць і ператвараць інфармацыю з адной формы ў іншую; будаваць	Чытанне і згвадненне тэкстаў — апісанняў помнікаў гісторыі (культуры), вызначэнне іх тыпу і стылю, асноўнай думкі, аналіз лагічнай структуры і моўных сродкаў; пошук матэрыялаў з дадатковых крыніц інфармацыі (у тым ліку візуальных); выбар жанру сачынення, складанне плана; падрыхтоўка рабочых матэрыялаў; напісанне чарнавіка	Пісьмовае апісанне помніка гісторыі (культуры)

1	2	3	4	5
		разважання; фармуляваць уласнае меркаванне, аргументаваць яго; ажыццяўляць кантроль; афармляць свае думкі ў вуснай і пісьмовай форме з улікам маўленчай сітуацыі, слухаць, прымаць іншы погляд, быць гатовым карэктаваць свой пункт гледжання; задаваць пытанні; выходзіць паважлівя і беражлівя адносіны да помнікаў гісторыі і культуры, патрыятызм, цікавасць да прадмета; пашыраць веды вучняў пра Радзіму		
Сказы з параўнальнымі зваротамі (2 гадзіны)				
65	Параўнальны зварот. Знакі прыпынку пры параўнальных зваротах	Стварыць умовы для знаёмства вучняў са сказамі з параўнальнымі канструкцыямі, якія шляхам параўнання раскрываюць і ўдакладняюць змест іншых слоў ці словазлучэнняў у сказе, могуць з'яўляцца мастацкім тропам, сутнасць якога ў супастаўленні прадметаў ці з'яў, заснаваным на іх падабенстве ў чым-небудзь, або служыць для вызначэння адпаведнасці, тоеснасці паміж прадметамі, з'явамі на аснове іх прымет або абставін, пры якіх адбываюцца пэўныя дзеянні, і не маюць метафарычнасці		
66			Чытанне і аналіз мастацкіх тэкстаў з мэтай паўтарэння паняцця параўнання як вобразна-выяўленага сродку; работа з фразеалагічнымі параўнаннямі; назіранне за ўжываннем параўнальных зваротаў у тэкстах; вызначэнне суб'екта і аб'екта параўнання, спосабу сувязі, марфалагічная і сінтаксічная характарыстыка. Супастаўленне і адрозненне параўнальных зваротаў у саставе простага сказа	§ 45, практ. 384 § 46, практ. 391

1	2	3	4	5
		<p>(параўнальна-раўналежныя звароты): <i>Сонца ўзыйшло, як і ўчора, з-за цёмнага бору свайго</i> (М. Хведаровіч). <i>Данік, як і кожны з малых, меў некалькі мянушак — то Слвы, то Гусак, то Манька</i> (Я. Брыль). Пазнаёміць з рознымі спосабамі сувязі суб'екта і аб'екта параўнання (параўнальныя злучнікі: <i>як, што, усё роўна як, усё роўна што; нібы, бы, быццам; прыназоўнікавае ці беспрыназоўнікавае кіраванне: Чорнай маланкай лётаў кажан</i> (П. Панчанка). <i>Бег вялікі сабака, ростам з добрую мыш</i> (Я. Скрыган)), пры дапамозе якіх канструкцыі ўвядзяцца ў структуру простага ці складанага сказа. Выпрацоўваць уменні вызначыць сказы з параўнальнымі зваротамі, адрозніваць іх ад канкurreнтных канструкцый (дадана параўнальных частак складанаазалежнага сказа і інш.), правільна інтанаваць у маўленчай плыні, ставіць знакі прыпынку, вызначаць іх ролю ў маўленні</p>	і параўнальных дадзеных частак складанага сказа, сінтаксічны разбор такіх сказаў; самастойная работа з тэкстам вучэбнага дапаможніка, чытанне сказаў, знаходжанне параўнальных зваротаў, іх характарыстыка, тлумачэнне ўмоў пастаўкі знакаў прыпынку; складанне сказаў з параўнальнымі зваротамі па фотаздымках; устаўка ў сказы параўнальных зваротаў, якія выражаюць розныя пацупці; падбор параўнальных зваротаў, якія падыходзяць па сэнсе; запіс дзялогаў па фотаздымках з выкарыстаннем параўнальных зваротаў, вызначэнне іх ролі ў маўленні. Сінтаксічны разбор сказаў з параўнальнымі зваротамі. Падрыхтоўка вусных выказванняў па тэме ўроку з апорай на пытанні рубрыкі «Праверце сябе» і з самастойна падобранымі прыкладамі, самаі ўзаемаацэнка выказванняў; выкананне тэставых заданняў	

1	2	3	4	5
67 68	Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага за год	Падагульніць і сістэматызаваць веды вучняў па вывучаных раздзелах і тэмах праграмы; удакладняць моўныя аналітыка-сінтэтычныя і маўленчыя навыкі вучняў	Выкананне падагульняльных практыкаванняў па пунктуацыі з падборам уласных прыкладаў; чытанне і запіс тэкстаў з кампаніраваннем арфаграм і расстаноўкай знакаў прыпынку; выкананне тэставых заданняў; выразнае чытанне паэтычных радкоў; аналіз тэкстаў, вылучэнне вывучаных моўных з'яў, іх характарыстыка, вызначэнне сэнсава-стылістычнай ролі ў тэксце. Вусныя выказванні вучняў на прапанаваную тэму; сінтаксічны разбор простых сказаў	Практ. 401
69 70	Рэзервовыя гадзіны			